

DOI: : <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2025-40-06>

УДК 098:821.161.2Липа]:027.7:378.4(477.74-21)

Г. В. ВЕЛИКОДНА,

завідувач сектору відділу рідкісних книг та рукописів

e-mail: library@onu.edu.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8796-7702>

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна

**ПРИЖИТТЄВІ ВИДАННЯ ПРАЦЬ І. Л. ЛИПИ У ФОНДІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА**

Мета. Дослідити прижиттєві видання праць Івана Липи, що зберігаються у фонді Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Проаналізувати їхнє значення для української літератури та громадсько-культурної діяльності автора. Визначити роль цих видань у формуванні національної свідомості та їхній вплив на розвиток українського книговидавництва.

Методологія дослідження. У дослідженні застосовано загальнонаукові підходи, метод історіографічного аналізу й синтезу, а також основні методи історичного дослідження.

Наукова новизна. Вперше у рамках спеціального книгознавчого дослідження вивчено прижиттєві видання праць Івана Липи з фондів Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, що мають цінний провенанс, завдяки якому можна простежити історію побутування кожного примірника.

Висновки. Творчість І. Липи стала важливим етапом розвитку української культури та національної свідомості. Його твори розкривають моральні, соціальні та національні теми, активно сприяючи популяризації української літератури. Прижиттєві видання І. Липи є важливими джерелами для дослідження національного відродження, а його боротьба за свободу та справедливість мала великий вплив на патріотичне виховання. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова отримувала примірники його творів протягом різних етапів свого розвитку, що підтверджує їх значущість у культурному та науковому контексті. Спадщина Івана Липи продовжує надихати на усвідомлення української ідентичності.

Ключові слова: Іван Липа, прижиттєві видання, провенанс, печатки, Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Як цитувати: Великодна Г. В. Прижиттєві видання праць І. Л. Липи у фонді Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. 2025. Вип. 40. С. 53-62. DOI: : <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2025-40-06>

In cites: Velykodna G. V. (2025). Lifetime editions of I. L. Lypa's works in the collections of the Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University. V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin. History of Ukraine. Ukrainian Studies: Historical and Philosophical Sciences, 2025. Issue 40, (53-62). DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2025-40-06>

Іван Львович (Левкович) Липа (1865–1923) – визначний український громадський і політичний діяч, лікар, письменник, поет, перекладач, критик, публіцист, редактор та

видавець, який залишив яскравий слід у вітчизняній літературі. У Науковій бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (далі – НБ ОНУ) зберігаються деякі його праці. Особливу цінність мають його прижиттєві видання. Серед них виокремлюються художні та публіцистичні твори, а також спогади й рецензії.

У Науковій бібліотеці ОНУ визначальне місце займають художні твори І. Липи. Одними з його перших опублікованих прозових творів були «Прохожалий» та «Море роз'єднало...». Написані у 1900 р., вони вийшли друком у львівському журналі «Літературно-науковому віснику». У цей час І. Липа перебував в селі Мачухи (сьогодні – Полтавська обл.) на посаді земського лікаря. Саме тут він активно займався й літературною творчістю.

Оповідання «Прохожалий» спочатку планувалося надрукувати з присвятою Єлизаветі Геращенко, жінці, яку І. Липа щиро кохав. Проте на її прохання ця присвята була вилучена (основна причина – її перебування у шлюбі) [5]. У творі автор майстерно досліджує глибини людської душі, порушуючи питання морального вибору та внутрішніх суперечностей. Оповідання стало вагомим частиною творчої спадщини письменника, розкриваючи не лише його талант, а й відображаючи особисті переживання та емоції.

Тема новели «Море роз'єднало...» І. Липи має значною мірою біографічний характер. Дія відбувається на Півдні України, зокрема згадуються такі реальні місця, як Таврія, Херсонщина, що свідчить про авторську обізнаність із цими регіонами. Однак, поряд із географічними прив'язками, у центрі уваги письменника – складна й трагічна доля українського селянина. Новела показує не лише бідність і неграмотність, але й глибокі психологічні переживання селянина, який зіштовхується з життєвими труднощами. Через розповідь про «море» як символ роз'єднання й перепон, І. Липа порушує теми відчуження, пошуку свого місця у світі та прагнення до свободи.

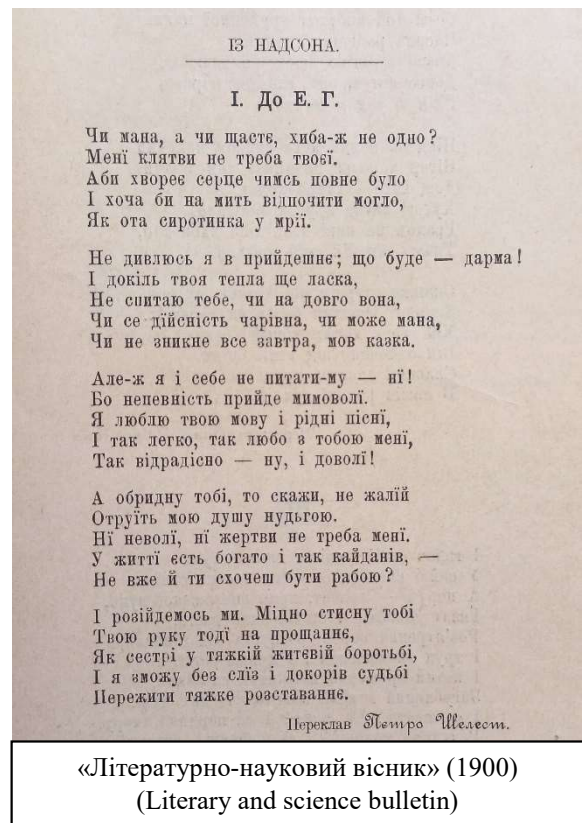
У своїй літературній діяльності І. Липа використовував кілька псевдонімів та криптонімів: М. Марнієнко, Іван Степовик, Міщанин, Петро Шелест, И. Л. тощо.

Як поет та перекладач поезій І. Липа дебютував саме під ім'ям Петро Шелест. Так у «Літературно-науковому віснику» (1900) було опубліковано його вірші «Мій край», «Люблю людей», «Суд визволеного краю». Також вийшов друком переклад вірша С. Я. Надсона «Счастье, призрак ли счастья – не всё ли равно?» (1882) під заголовком «Чи мана, а чи щастє, хіба-ж не одно?». І. Липа присвятив свій переклад «До Є. Г.» (тій самій Єлизаветі Геращенко).

Семен Якович Надсон – талановитий поет, який значну частину свого життя провів в Україні, що вплинуло на його творчість.

У Науковій бібліотеці ОНУ зберігається видання «Чужа жінка», опубліковане І. Липою у 1901 р. під псевдонімом Петро Шелест. В основу оповідання покладені особисті стосунки автора з Єлизаветою Геращенко.

Всі примірники видання «Літературно-наукового вісника» з фонду Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова містять печатки: «У. С. Р. Г. Н. К. О. УКРНАУКА | ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА м. Одеси»⁷ (ЦНБ – так НБ ОНУ називалась у 1924–1930 рр.).

⁷ Тут і далі графіка печаток зберігається.

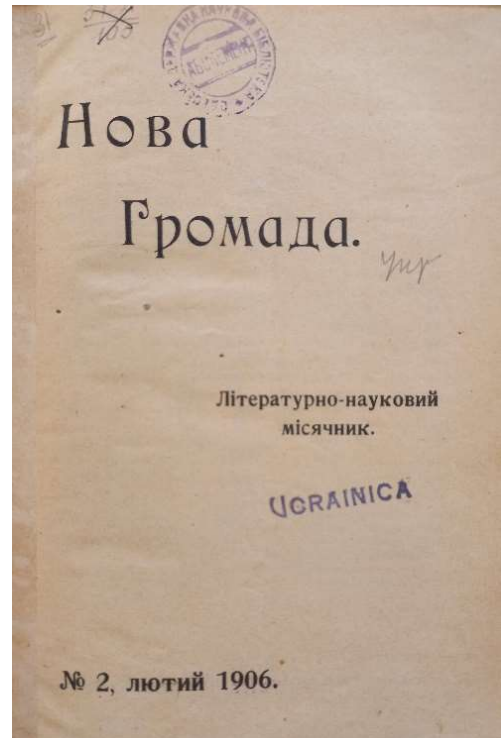
На початку ХХ ст. І. Липа співпрацював із київським літературно-науковим журналом «Нова Громада». У 1906 р. тут було опубліковано його оповідання «Вона не вмирає...». У центрі цього твору – образ невмирущої волі, що долає перешкоди й виривається з темниці до людей, символізуючи незламність духу та прагнення до свободи. Ця ідея відображає ключові мотиви творчості І. Липи – віру в національне відродження та силу людського духу.

Провенанс примірника журналу «Нова Громада» показує його історію побутування. Печатка «Библиотека | Новороссийскаго Университета |» доводить, що книга потрапила до фонду попередника НБ ОНУ у період з лютого 1917 р. по травень 1920 р. Печатка «Ucrainica» засвідчує включення цього журналу до Українського відділу при Центральній науковій бібліотеці (так НБ ОНУ називалась у 1924–1930 рр.)⁸. А печатка «ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА | АБОНЕМЕНТ |» вказує на те, що в часи об'єднання одеських бібліотек у 1930–1933 рр. (ЦНБ, Державної публічної бібліотеки та Української державної бібліотеки ім. Шевченка) під назвою Одеська державна наукова бібліотека (ОДНБ) примірник належав її абонементу.

Саме ЦНБ у ці роки стала абонементом новоствореної ОДНБ. З відкриттям Одеського державного університету (попередник ОНУ) в 1933 р. так званий відділ абонементу перейшов у підпорядкування закладу і книжкові фонди і зараз залишаються у Науковій бібліотеці ОНУ.

Деякі художні твори І. Липи увійшли до літературного збірника «З неволі» (Петербург, 1908), створеного для духовної та матеріальної підтримки українських в'язнів царських тюрем. Попри жорсткі цензурні обмеження для діячів української культури, збірка об'єднала патріотичні твори видатних письменників, зокрема Лесі Українки, Олександра Олеся, А. Кримського, М. Чернявського, М. Коцюбинського, І. Огієнка, Г. Ясинського та багатьох інших. Серед авторів був й І. Липа, чия тюремна лірика, написана під псевдонімом П. Шелеста, займає особливе місце в збірнику. Його вірші «У камеру № 5», «У камеру № 3», «З чужин», «У ночі», «Дорогою» та оповідання «За правдою» пронизані ідеями боротьби за справедливість, любов'ю до рідної землі. Ця збірка стала важливим літературним явищем, що засвідчило силу українського слова навіть в умовах обмежень і заборон.

Примірник видання «З неволі» має, згадані вже раніше, печатки: «У. С. Р. Г. Н. К. О. УКРНАУКА | ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА м. Одеси |»; «ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА | АБОНЕМЕНТ |».

«Нова Громада» (1906) (Nova Hromada)

«З неволі» (1908) (Z nevoli)

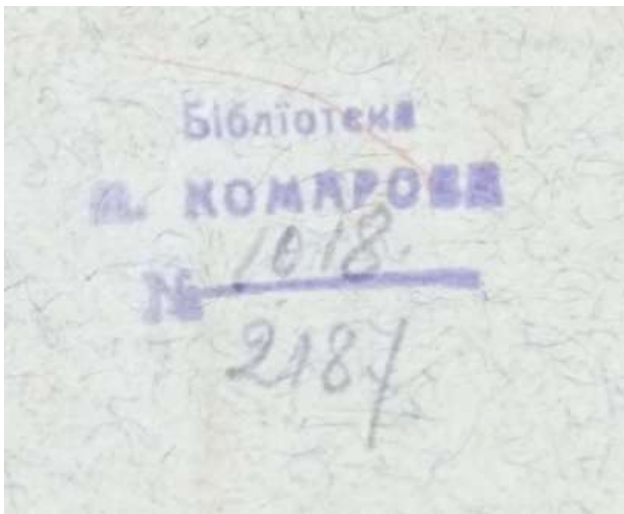
⁸ Детальніше про фонд «Ucrainica» можна переглянути у статті Д. Ревенко «Фонд «Ucrainica» в Одеській Центральній науковій бібліотеці» [11].

Протягом 1909–1914 рр. І. Липа активно співпрацював із київським літературно-науково-громадським журналом «Українська хата». Тут була опублікована його казка «Колесо життя» (1909). У творі порушено національно-патріотичні та філософсько-етичні проблеми. Автор розкриває глибинний сенс людського існування: справжнє визволення від чужої влади, науки чи золота можливе лише через внутрішнє пробудження. Лише духовна свобода, на думку І. Липи, дає людині силу протистояти зовнішнім впливам і творити власну долю.

Примірник з фонду НБ ОНУ також містить печатку «ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА | АБОНЕМЕНТ |».

У 1911 р. І. Липа публікує оповідання «Казкові втіхи» в одному з перших україномовних освітніх журналів – часописі «Світло». Журнал відіграв важливе значення для популяризації української мови та культури в період, коли національні ідеї ще були в процесі формування, а українська інтелігенція прагнула забезпечити культурну незалежність. Твір І. Липи «Казкові втіхи» відзначається глибокою символікою та відображає характерні для автора національно-просвітницькі ідеї. У цьому творі поєднуються елементи казки та моралі, через які І. Липа піднімає важливі для українців питання моральності, національної гідності та важливості духовного розвитку.

Університетський примірник часопису «Світло» має цікавий провенанс. Суперекслібрис на корінці обкладинки «М. К. |» та печатка «Бібліотека | М. Комарова | № |» розкриває ім'я першого власника – Михайла Федоровича Комарова (1844–1913), відомого одеського бібліографа, книгознавця, літературного критика, фольклориста, етнографа, лексикографа, видавця, перекладача та просвітянина. М. Комаров брав активну участь у діяльності одеської «Громади», був одним із засновників (разом із І. Липою, І. Луценком, С. Шелухіним та ін.) і керівників одеської «Просвіти» [1, с. 9–10]. Цілком природно, що примірник журналу «Світло» із твором однодумця та колеги по просвітницькій діяльності став частиною приватної бібліотеки М. Комарова.

Провенанс Михайла Комарова на примірнику часопису «Світло» (1911)/ The provenance of Mykhailo Komarov is preserved on a 1911 issue of Svitlo.

Після смерті М. Комарова його бібліотека стала основою для створеної в Одесі 1920 р. Української державної бібліотеки (УДБ)⁹, це підтверджується печаткою «Українська Державна Бібліотека | УСРР |» на примірнику журналу. З вересня 1922 р. і до 1930 р. бібліотека мала назву Українська державна бібліотека ім. Шевченка [1, с. 12]. Після об'єднання у 1930-х рр. трьох бібліотек, про які вже згадували раніше, примірник журналу

⁹ Про бібліотеку М. Комарова та її передачу до фонду Української державної бібліотеки детальніше можна дізнатися з видання «Бібліотека М. Ф. Комарова» (Одеса, 2014) [1, с. 11-13].

потрапив до фонду ОДНБ і отримав печатку «ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА | АБОНЕМЕНТ |» і зараз зберігається у Науковій бібліотеці ОНУ.

Твори І. Липи виходили й окремими виданнями, серед них «Нові хрести», «Юрасів сад» та «Лада прекрасна».

Повість «Нові хрести» вийшла 1913 р. в електричній друкарні О. Л. Брауде у Полтаві. На звороті титульного аркуша зазначено, що це окремий відбиток з журналу «Життя і знання». І. Липа майстерно поєднує у своєму творі елементи реалістичного зображення і глибоку психологічну інтерпретацію внутрішнього світу героїв.

Примірник видання «Нові хрести» містить печатки: «ОДЕСЬКА | Українська | НАЦІОНАЛЬНА | (бібліотека) | КНИГОЗБІРНЯ |»; «Українська Державна Бібліотека У. Р. С. Р. | ім. Т. Шевченка |»; «У. С. Р. Г. Н. К. О. УКРНАУКА | ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА м. Одеси |». На жаль, не вдалось знайти відомості про Одеську національну книгозбірню, а про бібліотеки УДБ та ЦНБ писали вище.

Казки «Юрасів сад» (1917) та «Лада прекрасна» (1918) вийшли в Одесі в видавництві «Народний стяг», яке І. Липа разом із сином Юрієм засновав у 1917 р. Видавництво знаходилося на вул. Юр'ївській, 17 (сьогодні – вул. Єфімова). Недаремно одеські дослідники

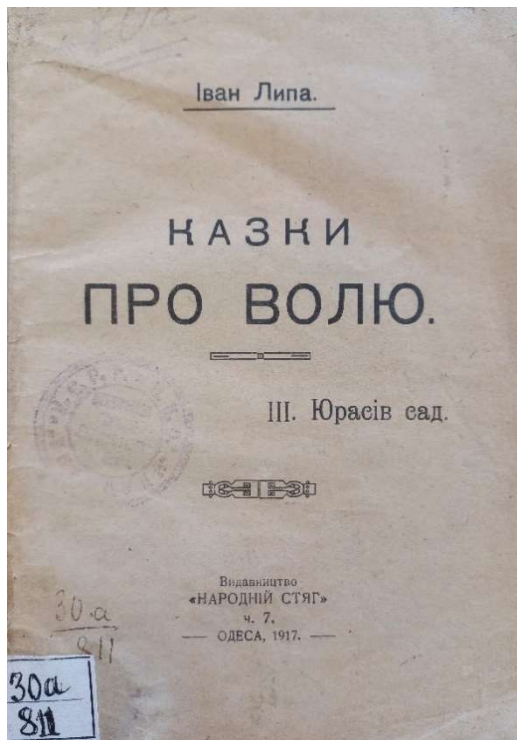
Т. Вінцовський, Є. Джумига та А. Мисечко у праці «Українські мілітарні формування в Одесі в добу Центральної Ради» серед адресів активних діячів Центральної Ради зазначають вул. Юр'ївську як адресу І. Липи [4, с. 128]. «Народний стяг» став першим серед українських видавництв Одеси, яке отримало власну видавничу марку, створену відомим графіком Амвросієм Андрійовичем Ждахою (1855–1927) [3, с. 39].

Казку «Юрасів сад» письменник створив для свого сина. Ця книга увійшла до циклу «Казки про волю» (серед них також окремі видання оповідання «Гомін по діброві», «Чайка-небога», «Хапко і Давець» та «Дідова правда»). На титульному листі книги «Лада прекрасна» помилково вказано 1919 рік видання. Насправді книга вийшла у 1918 р., тому що видавництво «Народний стяг» діяло лише до цього року. Обидва твори глибоко пронизані національною ідеєю, а художні образи Саду і Лади символізують Україну, втілюючи прагнення до свободи, гармонії та національного відродження. Примірники обох видань із фонду НБ ОНУ містять печатки бібліотеки ЦНБ: «У. С. Р. Г. Н. К. О. УКРНАУКА | ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА м. Одеси |». Окрему увагу слід приділити публіцистиці І. Липи. У грудневому номері за 1905 р. українського інформаційного

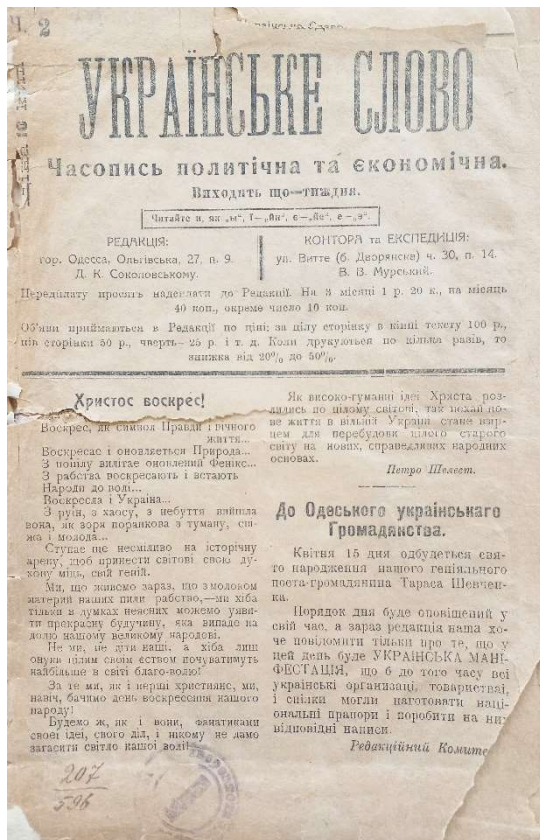
двотижневика «Ruthenische Revue», що виходив у Відні німецькою мовою, була опублікована його публіцистична праця «Für die Autonomie der Ukraine». Матеріали з цього видання

«Нові хрести» (Полтава, 1913) (Novi hresty)

«Юрасів сад» (1917) (Jurassic garden)

передруковували у пресі Німеччини, Франції, Італії, Іспанії, Швеції, Норвегії та Японії [14]. У своїй роботі, присвяченій українському національному питанню, І. Липа аналізує можливості та перспективи здобуття Україною автономії, враховуючи історичні, культурні та геополітичні чинники.

Примірник журналу «Ruthenische Revue» потрапив у фонд НБ ОНУ до лютого 1917 р., про що свідчить печатка «БИБЛИОТ. ИМПЕРАТ. НОВОРОС. УНИВЕРСИТЕТА». А в 1930-ті рр. набув ще печатку абонементу ОДНБ «ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА | АБОНЕМЕНТ |».

У журналі «Українська хата» І. Липа публікує біографічний нарис «Іван Манжура» у № 5–6 за 1909 р. У НБ ОНУ зберігається лише 6-ий номер журналу, в якому розміщено продовження нарису. І. Липа у своїй праці аналізує оригінальні поезії з єдиної прижиттєвої збірки «Степові думи та співи» Івана Івановича Манжури (1851–1893) – українського поета, фольклориста, етнографа, журналіста, лексикографа, перекладача. І. Манжура активно досліджував народну творчість, збираючи

матеріали про обрядові танці, веснянки та соціально-побутові пісні. Його доробок налічує близько

«Українське слово» (1917) (Ukrain'ske slovo)

900 українських народних пісень [9]. І. Липа зазначає, що його поетичні твори пронизані ліризмом і глибокими внутрішніми переживаннями автора.

Примірник журналу «Українська хата» має печатку «ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА | АБОНЕМЕНТ |».

У березні 1917 р. І. Липа спільно з журналістом і громадсько-політичним діячем Володимиром Васильовичем Мурським (1888–1935) заснував одеську газету «Українське слово» [7, с. 196]. Вона виходила під егідою Одеського українського керівничого комітету, який очолював громадський і державний діяч, правознавець, історик та літератор Сергій Павлович Шелухін (1864–1938)¹⁰ Головним редактором видання став Володимир Чехівський, лідер Української соціал-демократичної робітничої партії. Газета висвітлювала політичні, економічні, військові та культурні питання відіграючи важливу роль в історії української преси [10].

У газеті «Українське слово» І. Липа представив свої публіцистичні праці. Зокрема, у статті «Христос Воскрес!» він порівнював воскресіння українського народу з воскресінням

«Ruthenische Revue» (1905)

¹⁰ Детальніше про С. Шелухіна та його праці див. статтю Великодної Г. В. «Праці Сергія Павловича Шелухіна (на матеріалі фондів НБ ОНУ)» [2] та віртуальну виставку «Сергій Павлович Шелухін (1864–1938): 160 років від дня народження українського державного та громадського діяча, правознавця, історика та педагога» [12].

Христа, а в тексті «Український народ!» пристрасно закликав до пробудження національної свідомості.

Університетський примірник газети «Українське слово» надійшов до фонду бібліотеки Новоросійського університету в першій чверті XX ст. (роки існування НУ – з лютого 1917 р. по травень 1920 р.), про це свідчить печатка «Библиотека Новороссийского Университета».

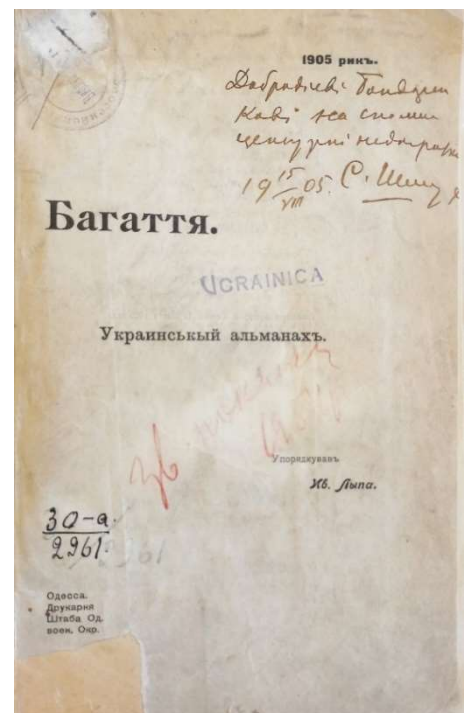
Окрему частину творчого доробку І. Липи складають спогади. У журналі «Українська хата» він опублікував праці «Пам'яті Насті Грінченкової» (1909) та «Ессе Номо: (пам'яті Бориса Грінченка)» (1910), присвячені видатним діячам української культури. Борис Дмитрович Грінченко (1863–1910) – видатний письменник, літературознавець, фольклорист, мовознавець і громадсько-культурний діяч. Був одним із засновників «Братства тарасівців» та Української радикальної партії (1905), очолював Всеукраїнську учительську спілку (1905–1907), а також був головою товариства «Просвіта» (1906–1909) [6]. Він активно працював на благо української культури та освіти. Помер в Італії, перебуваючи на лікуванні. Його донька, Анастасія Борисівна Грінченко (1884–1908 р.), також брала активну участь у літературному та громадському житті України кінця XIX – початку XX ст. [8, с. 144]. Вона зазнала переслідувань і померла від хвороби. У своїх спогадах І. Липа змальовує їх не як письменників чи політичних діячів, а насамперед як простих українських інтелігентів, які самовіддано служили народові, присвятивши життя просвіті, культурному розвитку та утвердженню національної самосвідомості.

І. Липа не лише писав художні та публіцистичні твори, а й активно займався рецензуванням нових книг, що було важливою частиною його культурної й просвітницької діяльності. Його критичні огляди охоплювали як прозу, так і поезію сучасників, сприяючи розвитку української літератури. Зокрема, він рецензував оповідання Михайла Коцюбинського в одеському журналі «Южные записки» (1904), аналізував збірку художніх творів «Універсальна бібліотека» у журналі «Українська хата» (1910), а також висвітлював збірку віршів «Перевесло» Андрія Бобенка у «Літературно-науковому віснику» (1914). Його рецензії не лише оцінювали художню цінність творів, а й визначали їхнє місце в тогочасному літературному процесі.

Окремо варто відзначити, що І. Липа разом із Сергієм Шелухіним, Іваном Луценком та Миколою Вороним став співзасновником видавничого гуртка «Одеська літературна спілка», який відіграв важливу роль у розвитку українського книговидавання та літературного життя міста [Детальніше див.: 13, с. 195]. Протягом кількох років діяльності гурток видав низку важливих альманахів української модерної літератури, зокрема «З-над хмар і долин» (1903) та «Багаття» (1905), а також опублікував два томи творів Олександра Плюща (1911), сприяючи поширенню української літератури та розвитку національного видавничого руху.

Іван Липа також проявив себе як упорядник, відіграючи важливу роль у формуванні літературного процесу. Зокрема, у 1905 р. в Одесі він працював над літературно-художнім альманахом «Багаття», що об'єднав твори письменників із різних регіонів України – Галичини, Буковини та Наддніпрянської України, підкреслюючи єдність національної літератури. Завдяки цій праці альманах став не лише майданчиком для творчого самовираження письменників, а й своєрідним містком між різними частинами України, сприяючи культурному діалогу та зміцненню національної свідомості.

У НБ ОНУ зберігаються 2 примірники альманаху з печатками: «БИБЛИОТ. ИМПЕРАТ. НОВОРОС.

«Багаття» (Одеса, 1905) (Bagattia, Odesa)

УНИВЕРСИТЕТА»; «Бібліотека Новоросійського університету» та «Ucrainica». Один із примірників містить дарчий надпис Сергія Шелухіна: «Добродієві Бондаренкові на спомин цензурні недоправки | 19 15/VIII 05 С. Шелухін [підпис]».

Не дивно, що на примірнику цього видання розміщено надпис Сергія Шелухіна, який подарував книгу Івану Михайловичу Бондаренку (1873–1911) – історику-медієвісту, літературознавцю, досліднику української культури, випускнику Імп. Новоросійського університету. Разом із І. Липою вони активно долучалися до діяльності одеських громадських організацій, зокрема «Просвіти» (1905–1909), «Українського клубу» (1910–1913) тощо, сприяючи культурному та національному відродженню. І. Бондаренко також був членом Українського наукового товариства імені Шевченка (НТШ) у Києві та відігравав важливу роль у книгообміні між НТШ і Новоросійським університетом (сьогодні – Одеський національний університет) [2]. Ймовірно, саме завдяки такому обміну один із примірників альманаху «Багаття» потрапив до фонду Наукової бібліотеки ОНУ, зберігши пам'ять про тісні наукові та культурні зв'язки між інтелектуалами того часу.

Отже, історія надходження творів І. Липи до університетської бібліотеки свідчить про сталість зацікавлення ними та їхню цінність у науковому й культурному просторі Одеси.

У підсумку треба зазначити, що літературна спадщина І. Липи відіграла важливу роль у відродженні української культури та формуванні національної свідомості. Його прижиттєві видання стали невід'ємною частиною літературного процесу кінця XIX – початку XX ст. Художні твори І. Липи, зокрема казки та оповідання, пронизані символізмом і глибоким патріотизмом. Вони відображають боротьбу за свободу, моральні й духовні цінності українського народу, акцентуючи увагу на важливості національної самосвідомості. Публіцистичні праці відображають глибокий аналіз суспільно-політичних процесів та заклик до національного пробудження. Спогади про видатних діячів культури є важливим джерелом для вивчення інтелектуального середовища того часу. Творчість І. Липи залишається актуальною, адже відображає національні ідеали, які продовжують надихати сучасне покоління.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікт інтересів щодо публікації цього рукопису відсутній. Крім того, він запевнює, що повністю дотримувався етичних норм, у тому числі неприпустимості плагіату, фальсифікації даних і подвійної публікації.

Список використаної літератури

1. Бібліотека М. Ф. Комарова : кат. колекції Одеської національної наукової бібліотеки імені М. Горького / Одес. нац. наук. б-ка ім. М. Горького ; упоряд.: Н. А. Бродецька, Н. О. Яцун ; ред. І. С. Шелестович. Одеса : видавець СПД Бровкін О. В., 2014. 322 с., 12 с. іл.
2. Великодна Г. В. Праці Сергія Павловича Шелухіна (на матеріалі фондів НБ ОНУ). *Biblio-Колегіум*. 2024. Вип. 18. URL: <https://minilib.onu.edu.ua/index.php/main/article/view/99> (дата звернення: 10.02.2025).
3. Видавнича спадщина українського ренесансу : кат. вист. / авт.-упоряд.: О. Л. Ляшенко, І. М. Усатенко ; наук. ред. та авт. вступ. ст. канд. філол. наук В. П. Сасенко ; відп. ред. М. О. Подрезова ; бібліогр. ред.: О. С. Мурашко, канд. іст. наук О. В. Полевщикова ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка. Одеса : «Одеський національний університет», 2011. 86 с. : іл.
4. Вінцовський Т. С., Джумига Є. Ю., Мисечко А. І. Українські мілітарні формування в Одесі в добу Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.) : наукові нариси. Одеса : Фенікс, 2010. 154 с.
5. Гандзій О. А. «Як моральний чоловік ви повинні взяти її до себе. Я всякі обов'язки із себе складаю». *Gazeta.ua*. 2023. URL: https://gazeta.ua/articles/history-journal/_ak-

[moralnij-cholovik-vi-povinni-vzyati-yiyi-do-sebe-a-vsyaki-obov'yazki-iz-sebe-skladayu/1162588](https://esu.com.ua/article-31898)

(дата звернення: 24.02.2025).

6. Грінченко Борис Дмитрович / Н. В. Левчик. *Енциклопедія Сучасної України*. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: <https://esu.com.ua/article-31898> (дата звернення: 24.02.2025).

7. Качкан В. А. Посланник на ниву слова (Іван Липа в освітленні нових історичних джерел та матеріалів. *Народознавчі зошити*. 2010. № 1/2. С. 182–202.

8. Клименко Н. П. Львівський період життя Насті Грінченко : сторінки з біографії. *Краєзнавство*. 2012. № 4. С. 144–154.

9. Манжура Іван Іванович. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Манжура_Іван_Іванович (дата звернення: 10.02.2025).

10. Одеський шлях української революції в часописах 1917–1922 рр. : за матеріалами Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова : вірт. вист. / О. С. Мурашко, А. С. Ложешник. URL: <https://lib.onu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/Ukrayinska-revoljutsiya1.pdf> (дата звернення: 24.02.2025).

11. Ревенко Д. В. Фонд «Ucrainica» в Одеській Центральній науковій бібліотеці. *Biblio-Колегіум*. 2017. Вип. 11. URL: <https://minilib.onu.edu.ua/index.php/main/article/view/44> (дата звернення: 24.02.2025).

12. Сергій Павлович Шелухін (1864–1938): 160 років від дня народження українського державного та громадського діяча, правознавця, історика та педагога : вірт. вист. / Г. В. Великодна. 2024. URL: <https://lib.onu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/Sergij-Pavlovych-SHeluhin-1864-1938.pdf> (дата звернення: 24.02.2025).

13. Шелухін С. П. Українство 80-х років XIX ст. і мої зносини з Іваном Франком. *Спогади про Івана Франка*. Львів : Каменярь, 1997. С. 184–199.

14. Ruthenische Revue (газета). *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Ruthenische_Revue_\(газета\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ruthenische_Revue_(газета)) (дата звернення: 10.02.2025).

G. V. VELYKODNA,

Head of the Rare Books and Manuscripts Sector

e-mail: library@onu.edu.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8796-7702>

Odessa I. I. Mechnikov National University,
24 Preobrazhenska St., Odessa, 65082, Ukraine

LIFETIME EDITIONS OF I. L. LYPA'S WORKS IN THE COLLECTIONS OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ODESSA I. I. MECHNIKOV NATIONAL UNIVERSITY

Research aim. The article aims to study the lifetime editions of Ivan Lypa's works kept in the collection of the Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University as well as to analyze their significance for Ukrainian literature and the author's social and cultural activities. The role of these editions in the formation of national consciousness and their influence on the development of Ukrainian book publishing is determined.

Research methodology. The study applied general scientific approaches, the method of historiographic analysis and synthesis as well as basic methods of historical research.

Scientific novelty. Lifetime editions of Ivan Lypa's works from the holdings of the Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University were studied for the first time, as part of a special bibliographic study. Special attention is paid to valuable provenance, thanks to which the history of each copy can be traced.

Conclusions. I. Lypa's works and activities became an important stage in the development of Ukrainian culture and national consciousness. His oeuvres reveal moral, social and national themes, actively contributing to the popularization of Ukrainian literature. Lypa's publications during his lifetime are important sources for studying national revival, and his struggle for freedom and justice

had a great influence on patriotic education. The Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University acquired copies of his works during different stages of its development, which confirms their significance in the cultural and scientific context. Ivan Lypa's heritage continues to inspire awareness of Ukrainian identity.

Key words: *Ivan Lypa, lifetime publications, provenance, stamps, Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University.*

References

1. Library of M. F. Komarov : catalog of the collection of the M. Gorky Odessa National Scientific Library / comp.: N. A. Brodetska, N. O. Yatsun. Odesa : publisher SPD Brovkin O. V., 2014. 322 p., 12 p. ill. (in Ukrainian)
2. Velykodna G. Works of Sergei Pavlovich Shelukhin (based on materials from the collections of the National Library of ONU). *Biblio-Collegium*. 2024. Issue 18. URL: <https://minilib.onu.edu.ua/index.php/main/article/view/99> (Accessed 10.02.2025). (in Ukrainian)
3. Publishing heritage of the Ukrainian Renaissance: catalogue of works / author-editor: O. L. Lyashenko, I. M. Usatenko. Odesa: «Odessa National University», 2011. 86 p. : ill. (in Ukrainian)
4. Vintskovskiy T., Dzhumyga E., Mysechko A. Ukrainian military formations in Odessa during the time of the Central Rada (March 1917 – April 1918) : scientific essays. Odesa : Fenix, 2010. 154 p. (in Ukrainian)
5. Gandziy O. «As a moral man, you should take her in. I am taking all my responsibilities off myself». *Gazeta.ua*. 2023. URL: https://gazeta.ua/articles/history-journal/_ak-moralnij-cholovik-vi-povinni-vzyati-yiyi-do-sebe-a-vsyaki-obov'yazki-iz-sebe-skladayu/1162588 (Accessed 24.02.2025). (in Ukrainian)
6. Grinchenko Borys Dmytrovych / N. V. Levchyk. *Encyclopedia of Modern Ukraine*. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2006. URL: <https://esu.com.ua/article-31898> (Accessed 24.02.2025). (in Ukrainian)
7. Kachkan V. Messenger to the Field of Words (Ivan Lypa in the Light of New Historical Sources and Materials). *Ethnographic Notebooks*. 2010. No. 1/2. Pp. 182–202. (in Ukrainian)
8. Klymenko N. The Lviv period of Nastya Grinchenko's life : pages from her biography. *Local History*. 2012. No. 4. Pp. 144–154. (in Ukrainian)
9. Manzura Ivan Ivanovich. *Wikipedia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Манжура_Іван_Іванович (Accessed 10.02.2025). (in Ukrainian)
10. Odessa path of the Ukrainian revolution in magazines of 1917–1922 : based on materials from the Scientific Library of the I. I. Mechnikov National University of Ukraine : virtual exhibition / O. S. Murashko, A. S. Lozheshnyk. URL: <https://lib.onu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/Ukrayinska-revolutsiya1.pdf> (Accessed 24.02.2025). (in Ukrainian)
11. Revenko D. The Ucrainica Fund in the Odessa Central Scientific Library. *Biblio-Collegium*. 2017. Issue 11. URL: <https://minilib.onu.edu.ua/index.php/main/article/view/44> (Accessed 24.02.2025). (in Ukrainian)
12. Serhiy Pavlovych Shelukhin (1864–1938) : 160 years since the birth of the Ukrainian state and public figure, jurist, historian and teacher: virtual exhibition / G. V. Velikodna. 2024. URL: <https://lib.onu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/Sergij-Pavlovych-SHELuhin-1864-1938.pdf> (Accessed 24.02.2025). (in Ukrainian)
13. Shelukhin S. Ukrainians in the 80s of the 19th century and my relations with Ivan Franko. *Memories of Ivan Franko*. Lviv : Kamenyar, 1997. Pp. 184–199. (in Ukrainian)
14. Ruthenische Revue (newspaper). *Wikipedia*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Ruthenische_Revue_\(gazeta\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ruthenische_Revue_(gazeta)) (Accessed 10.02.2025).

Текст надійшов до редакції 11.03.2025. / The text was received by the editors 11.03.2025.

Текст затверджено до друку 12.04.2025. / The text is recommended for printing 12.04.2025.